

PERSONALITĂȚI DE VAZĂ ALE INTELECTUALITĂȚII TEHNICE DIN BASARABIA

„Faptele neridicate în cuvânt, se cufundă în uitare”
(Pindar – poet teban a.521-441 î.e.n.)

Tăvălugul istoriei i-a obligat pe români în general, și pe basarabeni în special, să devină inteligenți și creativi spre a supraviețui. Provocările istoriei noastre au fost frecvente și foarte intense. Căutând căile și mijloacele de ripostă cele mai adecvate românii și-au antrenat continuu inteligența, imaginația, gândirea creatoare. Unul dintre creatorii geniali ai neamului nostru H.Coandă spunea un mare adevăr „*Ce noroc ar avea omenirea dacă ar exista multe nații care să-i fi adus - față de numărul de locuitori – atât cât i-a adus nația română în ultimii 120 de ani*”. Sunt suficiente exemple: în domeniul creației artistice - M.Eminescu, C.Brâncuși, G.Enescu ș.a.; pe tărâmul creației științifice - N.Iorga, E.Palade, V.Babeș ș.a.; în creația tehnică - H.Coandă, G.Constantinescu, T.Vuia, A.Saligny etc.

Cu regret perioada de 120 de ani deosebit de fructuoși pentru neamul românesc în plan spiritual și științific, despre care a vorbit H.Coandă, nu a fost tot atât de fructuoasă și pentru românii din Basarabia din cauza regimului țarist deosebit de crud.

Cu toate acestea acest pământ năpăstuit de soartă a dat omenirii câteva personalități de vază în domeniul tehnicii, numele cărora este acoperit de colbul uitării. Să încercăm să-i scoatem din anonimat.

Cea mai de vază personalitate a intelectualității tehnice basarabene rămâne Nicolae Donici, astronom recunoscut. Născut la 13 septembrie 1874 la Chișinău într-o cunoscută familie de intelectuali basarabeni Nicolae Donici a obținut studii secundare la Colegiul Richelieu din Odesa. În a.1897 devine licențiat al Universității din Odesa; în a.1901 - Membru al Academiei imperiale din Petrograd; în a.1912 – Membru de onoare al Institutului din Coimbra, Portugalia; în a.1922 - Membru de onoare al Academiei Române și Membru al Uniunii astronomice internaționale. N. Donici a murit în a.1956 la Paris.

Rezultatele științifice ale savantului N.Donici sunt deosebit de importante. El a efectuat cercetări ale eclipselor de soare,

realizate în diverse țări de pe glob (Spania, 1900; Sumatra, 1901; Cambodgia, 1904; Portugalia, 1912; S.U.A., 1932 ș.a.) și asupra luminii zodiacale (Sahara, 1946-1947). Rezultatele științifice obținute au fost publicate în reviste științifice de prestigiu din diverse țări ale lumii și fac parte din tezaurul științific mondial.

Un alt reprezentant de vază al științei basarabene a fost Eugen Bădărău. Născut la 19 septembrie 1887 la Ismail își face studiile secundare la liceul din Ismail, apoi pleacă în Austria, unde se înscrie la Technische Hochschule din Graz. După 2 ani de studii politehnice (1905-1907), urmează cursurile Facultății de fizică a Universității din Pisa (1907-1911), luându-și licența în fizică. Lucrează în continuare în laboratorul profesorului Bateli la teza de doctorat privind „Constanța dielectrică a gazelor și amestecurilor gazoase”(1912). Biografia științifică a Dlui E.Bădărău este deosebit de bogată: 1912-1914- asistent la Institutul de Fizică Experimentală din Pisa; 1915 - asistent la Institutul de fizică din Petrograd; 1918-1921 – docent, șef de secție și profesor universitar la Institutul Fototehnic Superior din Petrograd; 1921 - profesor agregat la Universitatea din Cernăuți și director al Institutului de fizică Experimentală afiliat Universității; 1922 – 1928 - profesor suplinitor la catedra de Fizică teoretică; 1924-1934 - profesor la catedra de fizică experimentală; 1935–1962 - șef al catedrei de acustică, optică și fizică moleculară; 1938 - membru fondator al Academiei de Științe din România; 1948 – membru al Academiei. Pentru meritele deosebite obținute în domeniu științei și tehnicii Dlui prof. Bădărău Eugen i s-a acordat titlul onorific de Om de Știință Emerit. La 11 martie 1975 la București la vârsta onorabilă de 88 de ani Dl Bădărău Eugen se stinge din viață, lăsând urmașilor săi o bogată moștenire științifică.

Rubrică susținută de Valeriu Dulgheru